

## **МИХАЙЛО СТРУТИНСЬКИЙ – КОЛЕКЦІОНЕР, ЗБИРАЧ МИСТЕЦЬКО-КУЛЬТУРНИХ ЦІННОСТЕЙ НАРОДУ**

Беззаперечна важливість музейної справи у збереженні та пропагуванні народної культури. На початку нового тисячоліття залишається надзвичайно актуальним збереження мистецької пам'яті традицій. У цьому аспекті важливе наукове дослідження музейництва в Україні, вироблення нових критеріїв оцінки приватних музеїв, творчості окремих колекціонерів.

На жаль, сьогодні в літературі майже відсутні наукові дослідження фондкових збірок приватних музеїв, зокрема Карпатського етнічного регіону. Короткі інформаційні відомості про приватні колекції та їх власників розпорошено в місцевих періодичних виданнях. Проблему організації приватних музеїв піднімає Г.Богдан у статті “Приватні музеї, колекції і їх вклад у збереження творів мистецтва” [1], питання історії та розвитку музейної справи в Галичині висвітлено у творчому доробку П.Арсенича [2], на важливість музеєфікації регіональних історії та культури вказує М.Паньків [3], питання самотності “музейних скарбниць” піднімає В.Левицький [4], про діяльність колекціонерів ХІХ-ХХ ст. подає важливу інформацію Є.Шудря [5].

Цільовими завданнями статті є висвітлення культурно-громадської діяльності одного з сучасних колекціонерів Гуцульщини Михайла Струтинського та дослідження фондкових збірок музею, їх короткий опис.

Приватний художньо-етнографічний музей народного мистецтва “Веселка” Михайла Михайловича Струтинського займає почесне місце серед діючих сьогодні культурно-мистецьких закладів Косівщини (Косівський музей народного мистецтва Гуцульщини, художньо-літературний музей сім'ї Боруків “Гуцульська старовина і сучасність”, музей ім.О.Довбуша, домашній музей Г.Малявського, Кутський краєзнавчий музей, приватний музей-садиба гуцульського мистецтва родини Корнелюків, домашній музей І.Павлика, музей родини Девдюків, музей Косівського Державного інституту прикладного та декоративного мистецтва) [6, с.10].

Це одна з унікальних скарбниць мистецької культури українського народу, фонди якої складають колекції зразків декоративно-ужиткового та образотворчого мистецтва південно-західних регіонів України від ХVІІ ст. до наших днів.

М.М.Струтинський як палкий шанувальник народної традиційної культури, активний культурно-громадський діяч, музикознавець, художник уже 43 роки вивчає питання історії, теорії і практики народного мистецтва; розшукує та колекціонує різні за видами та жанрами твори, продовжуючи благородну справу, розпочату подвижниками народного мистецтва ще понад століття назад.

В Україні становлення колекціонування, його формування розпочалося в кінці XIX ст. Засновниками перших приватних музеїв були художники, письменники, фольклористи, мистецтвознавці, історики, етнографи, педагоги, культурні та громадські діячі. Одну з перших приватних мистецько-культурних установ – історико-краєзнавчий музей у передмісті Лубен Полтавської губернії – Круглику, було відкрито у 1875 р. під патронатом мецената-колекціонера К.М.Скаржинської [5, с.22-24]. Надзвичайно важливе наукове значення мають твори народного мистецтва, зібрані колекціонерами В.В.Капніст, Н.Л.Шабельською, О.П.Косач, В.Н.Ханенко. Ці унікальні скарби історично-мистецьких надбань українського народу збереглися до наших днів, на жаль, у розкомплектованому вигляді та зберігаються в музейних колекціях міст Харкова, Полтави, Києва, Санкт-Петербурга, Бостона, Клівленда тощо [5, с.14-26]. Беззаперечна їх важливість для мистецтвознавчої науки. Великий вклад у розвиток музейницької справи в Галичині внесли Я.Головацький, В.Гнатюк, І.Франко, В.Кобринський та ін. [2, с.143-149]. Діяльність подвижників народного мистецтва та культури кінця XIX – поч. XX ст. – це зразковий приклад для представників колекційної справи в Україні в наступні історичні часи.

Михайло Струтинський народився 17 листопада 1937 р. в с.Підмихайля Калуського повіту (Галичина), нині Калуський р-н Івано-Франківської обл. Батько колекціонера – Струтинський Михайло Миколайович, у минулому освічений громадський діяч, що мав власну бібліотеку, приблизно до 100 книг. Мати, Марія Іванівна (домогосподарка), походила із знаної сім'ї Лішіїв.

На початку XX ст. бойківську родину Струтинських прославив родич колекціонера (також Михайло) – громадсько-політичний діяч НДП, а з 1919 р. – секретар Трудової Партії, активний член УНДО – М.Струтинський. Як фаховий журналіст, він був співредактором і редактором ряду газет і журналів, серед яких – мистецько-культурне видання “Життя й мистецтво”. У червні 1941 р. М.Струтинського страчено у м.Львові більшовицькою системою. Відома письменниця і журналістка початку XX ст., діячка Союзу українок, співредактор жіночого журналу “Наші Дні” М.Струтинська (літ. псевдонім Віра Марська) – дружина М.Струтинського [7].

Наш сучасник-колекціонер Михайло Струтинський закінчив у рідному селі школу-семирічку, а в с.Ріпне Рожнятівського р-ну Івано-Франківської обл. продовжив навчання у 8-9 класах середньої школи. У 1954 р. поступив до Івано-Франківського (Станіславського) музичного училища, яке закінчив у 1958 р. Після строкової служби в рядах Радянської армії, яку відбудув у 1958-1961 рр., працював викладачем духових інструментів у Калуській музичній школі.

Власне, з початком професійної діяльності Михайло Михайлович розпочав і свій нелегкий шлях колекціонера. Першими експонатами були колекції науково-популярної літератури. На сьогодні у бібліотеці М.Стру-

тинського налічується близько 10 тис. видань. Наступним захопленням став живопис. Колекціонер, формуючи власну експозицію картин, створив власноруч декілька карпатських пейзажів. Сьогодні в картинній галереї п. Михайла представлено твори художників Закарпаття (Г.Глюк, А.Кашай), плеяди мистців м.Калуша (В.Голубев, Б.Шляхтич, Й.Кравець, В.Конев, С.Онищенко), Косова (А.Калитко, В.Бойчук, М.Солтис, Г.Малявський, Б.Романишин (портрет М.Струтинського), В.Дутка), Долини (С.Теліжин), Надвірної, Рожнятова, Коломій, Івано-Франківська (І.Лобода), Чернівців (О.Плаксий). На особливу увагу заслуговують твори І.Труша, О.Новаківського та одного з його учнів – М.Мороза (американська діаспора). Неабияке враження в колекції М.Струтинського справляють стародавні народні картини. Серед зразків даного напрямку є такі, що “з тяжкою долею”, бо зазнали різного роду ушкоджень, внаслідок багатьох обставин, переважно зумовлених необізнаністю попереднього власника щодо мистецько-культурної цінності народного шедевиру [8, с.34]. Такі твори колекціонер відшуковує, реставрує і цілком обгрунтовано називає їх дбайливим визначенням – “мої діти”.

Поповнюючи час від часу музейні фонди, М.Струтинський як молодий викладач, фахівець дбав про розвиток музичної культури краю та паралельно навчався на музичному факультеті Івано-Франківського педагогічного інституту. У 1966 році створив перший на Прикарпатті симфонічний оркестр у м.Калуші, членами якого були викладачі та студенти училища, інженери, робітники багатьох підприємств міста. Це був зразковий і плідний колектив, у виконанні якого звучали такі композиції, як 5-а симфонія Бетховена, увертюра до опери “Кармен” французького композитора Бізе тощо. Керівником оркестру М.Струтинський залишався до 1974 р.

Після одруження (у 1965 р.) Михайло Струтинський значно розширює музейні фонди, а надто цікавиться народною вишивкою. Причиною таких інтересів стає дружина колекціонера – п. Романа Струтинська, що походить із славної інтелігентної надвірнянської родини Юркевичів.

Пані Романа – за професією лікар, а за покликанням вишивальниця, творчо співпрацює з чоловіком, акцентуючи його увагу на унікальності народних зразків полотняного фольклору. Підґрунтям її обізнаності з особливостями кольорової гами вишивок, їх орнаментально-графічним вираженням є консультації О.Кульчицької, яку ще студенткою п.Романа відвідувала разом з тіткою М.І.Юркевич, що захоплювалася відновленням старих зразків вишивки – “перешиванням”. Як згадує п.Струтинська, “основною проблемою для нас було дібрати колір, точно його відновити, в чому і радилися з О.Кульчицькою”.

У 1974 р. родина Струтинських через сімейні обставини (хвороба доньки) переїжджає до м.Косова, де, за словами колекціонера, він “невимовно

*М.Семчук* Михайло Струтинський – колекціонер, збирач мистецько-культурних цінностей народу захопився багатством і насиченістю гуцульської вишиванки”, почав активно займатися відшукуванням та подальшим відтворенням найстаріших зразків вишивки, і не тільки гуцульської. Під час поїздок карпатськими селами його захоплювали різні речі домашнього вжитку та культури горян. У процесі пошуків народних шедеврів М.Струтинський продовжував займатися викладацькою діяльністю у Косівській музичній школі, створив симфонічний і духовий оркестри у м.Косові, був членом оркестру народних інструментів під керівництвом Д.Біланюка, що нині є заслуженим працівником культури України.

Усе своє свідоме життя п. Михайло впевнено та енергійно (він є головою клубу здоров’я у м.Косові, активним членом районного інтелектуального клубу “Що? Де? Коли?”) прямує творчим шляхом, поєднуючи діяльність музиканта-фахівця, практика і теоретика та покликання колекціонера-збирача.

У липні 1994 р. М.Струтинський організував першу виставку із фондів свого музею у виставковому залі м. Калуша. Увазі земляків колекціонер представив серію власних малярських робіт, колекції картин художників карпатського регіону, зразки гуцульських вишивок, виробів з дерева, шкіри. Виставка була належно оцінена знавцями та шанувальниками народного мистецтва, а на сторінках місцевої газети “Дзвони підгір’я” було опубліковано статтю, в якій автор доречно зауважує, що в полотнах пензля М.Струтинського “...відбиті музичні акорди, бо сам автор має талант музиканта” [9]. У вересні 1996 р. Михайло Струтинський в одному із залів КМНМІГ експонує колекцію 55-и живописних полотен відомих українських художників та свої авторські роботи. Фахову оцінку висловили у виступах члени Співки художників України О.О.Слободян, О.С.Хованець, мистецтвознавець М.М.Іванчук, викладачі-художники ККПДМ В.Я.Дудка, І.М.Парила [10]. 3 серпня 1997 р. у м. Калуші до шостої річниці Дня незалежності України, 560-річчя першої письмової згадки про Калуш та 60-річчя колекціонера відбулася ще одна виставка, в експозиції якої було представлено твори культурно-мистецьких цінностей народу, різні за функціональною суттю. Як своєрідне відкриття прозвучали експоновані хоругви та інші атрибути літургійного призначення XVII століття, твори живопису карпатських авторів і декоративно-ужиткових зразків побуту та культури гуцулів, бойків. Лейтмотивом презентації виставки були такі слова: “Людина... людині сонце із серця свого дістає” [11]. Святкову урочистість відкриття цієї виставки підсилював виступ хорової капели м. Івано-Франківська “Червона калина”, художнім керівником та диригентом якої є В.Зворун.

У 1999 р., маючи скомплектовану збірку з різних видів професійного та народного мистецтва, що охоплюють розширений географічний простір і час походження, М.Струтинський офіційно відкриває художньо-етнографічний музей народного мистецтва “Веселка” [12]. Експозицію розміщено у двох жилих приміщеннях, що є власністю колекціонера, одне з

них він придбав за власні кошти з метою офіційного відкриття музею. Гідні подиву відважність і духовно-моральний рівень власника серії народних шедеврів. Адже колекція займає сім кімнат, у трьох з яких п. Михайло проживає разом з дружиною.

На сьогодні музейні фонди колекціонера складаються із найтиповіших творів різних видів народного мистецтва Поділля, Буковини, Гуцульщини, Покуття, Бойківщини та Опілля. Цінною є колекція сакрального мистецтва, яка містить ікони, мальовані на дереві та склі середини XVIII – XIX ст., зразки релігійно-обрядового мистецтва народу – дерев'яні та металеві хрести, підсвічники, чаші, пасківники. Виділяються оригінальні за формотворенням вироби побутового призначення, виготовлені з дерева та художньо-оздоблені технікою “випалювання” і “художнього різьблення”: веретена, боклаги, рахви, бочки, відра, мисники, серед яких орнаментально-різьблені декоративні тарілки, скриня, що датовані кінцем XIX ст. Важливо, що в музеї є колекція виробів із шкіри (постоли, чоботи, сумки, пояси, пикраси), що відрізняються локальними особливостями форми та орнаментики. Художні тканини в музеї М.Струтинського представлені численними зразками поштучного жіночого поясного одягу, окремих компонентів – запасками, обгортками, що оздоблені сухозлоттю, поясами-крайками, оригінальними є композиційно-колеристичні системи тканих сумок-дзюбанок, тайстр, узорних переміток. Керамічні вироби карпатських майстрів найбільше представлені зразками Пістинської, Кутської та Косівської шкіл. Цінними високомистецькими творами є керамічні кахлі, розписані Олексою Бехметюком, що датовані 1852 роком [13]. Рідкісна колекція фаянсових тарелів початку XIX ст. Надзвичайно велике значення для вивчення історії культури мають дорогісні художні твори народного музично-інструментального мистецтва – сопілки, цимбали, скрипки, трембіти, що датовані кінцем XIX – початку XX ст.

Базовою, найбільш укомплектованою і повною в географічно-територіальному та етнічно-культурному аспектах є колекція народних вишивок, що налічує близько 10 тис. екземплярів, які представлені численними виробами релігійно-обрядового, побутового та одягового призначення. У фондових збірках музею є понад 120 стендів із зразками вишивок окремих сіл, областей та регіонів. Колекціонером укомплектовано мистецько-етнографічні одягові ансамблі Буковини, Поділля, Гуцульщини, Бойківщини та Лемківщини з акцентом на локальні мистецько-культурні особливості даних регіонів. На особливу увагу заслуговують буковинські сорочки з вишитими складними геометризвано-рослинними композиціями, дещо довільного компонування в ритмічно-стрічкових, прямокутних, квадратних формах. Велику мистецьку цінність мають геометричні зразки локальних вишивок (космацьких та верховинських) з відмінними поліхромними системами орнаментування. У

колекції М.Струтинського є численними одягові компоненти горян Івано-Франківської області – вишиті сорочки, кептарі з карпатських сіл (Гриняви, Буркута, Криворівні, Красноїлля, Снідавки, Бережниці, Білоберезки, Річки, Габина, Хімчина, Прокурави, Пістиня та ін.), серед них вишивка на сукняних опущах, капчурах та капцях. Належне місце у фондах музею займає вишитий одяг гуцулів Закарпатської області, зокрема ансамблеві комплекси та окремі компоненти одягу сіл Рахівського та Ясіньського районів. Значну кількість вишитих творів у фондах музею М.Струтинського складають покутські вироби інтер'єрного, обрядового та одягового призначення. Рідкісним твором у колекції вишивок Михайла Михайловича є жіноча сорочка невідомого автора (збирач датує її кінцем XIX ст.), яку колекціонер придбав у с.Соколівці Косівського р-ну. Орнаментально-художні чинники виробу дещо породжують сумніви щодо його територіального та вікового походження. Композиційна система декорування цієї сорочки оригінально поєднує орнаментально-графічний і кольорово-тональний аспекти. Їх аналіз виділяє своєрідність поєднання рослинного і зооморфного натуралізму та антропоморфного абстракціонізму в раритетно-світоглядному значенні. На особливу увагу з позицій візуального сприйняття та мистецько-графічних закономірностей заслуговує спосіб кольорового вирішення твору, який відображає досить теоретично-строкате поєднання кольорів (синього, чорного, жовтого, червоного, зеленого, коричневого) з участю тональних вкращень. У комплексному відношенні декорування твору вирішено на базі глибоко-змістовного, символічно-обрядового аспекту, з використанням складної системи орнаментотворення для вираження духовно-естетичної сутності твору [14]. Територіальний об'єм та вікові критерії вишивок у музейному фонді колекціонера дають можливість джерельно-комплексного дослідження етнічно-мистецьких локальних особливостей та культурно-світоглядних традицій жителів Карпатського регіону.

М.Струтинський, повсякденно пропагуючи значення народного мистецтва, бере активну участь у всіх культурно-мистецьких заходах, що відбуваються на території південно-західних районів України. Після офіційного відкриття музею, протягом 11-12 вересня 1999 р. Михайло Струтинський побував на IX Міжнародному Гуцульському фестивалі, що відбувся у м.Надвірна, під час проведення якого отримав диплом лауреата фестивалю за виставку-музей вишивок Косівського і Верховинського районів. 9 квітня 2000 р. колекціонер до тисячоліття від Різдва Христового організував виставку творів сакрального мистецтва, яку відкривав церковний хор греко-католицької церкви. На презентації були присутні Ординарій Коломийської і Чернівецької Спархії Греко-Католицької церкви Павло Васирик, Єпископ Коломийський і Косівський Іоан. Свої погляди і побажання висловили колеги і друзі колекціонера, серед яких – заслужений учитель, етнограф І.Пелипейко, музикознавець

В.Грабовський, заслужений артист України В.Зворун. 13 червня 2000 р. М.М.Струтинський організовує виставку малярства у м.Івано-Франківську, на якій експонує твори майстрів народного мистецтва із збірок свого музею. Директор Науково-методичного центру культури Прикарпаття Я.Поташник за вагомий внесок у збереження і популяризацію народного традиційного мистецтва, нагородив колекціонера грамотою. У 2001 р. п.Михайло експонував зібрані ним вишиті твори у приміщенні школи рідного села Підмихайля. На Міжнародному фольклорно-етнографічному фестивалі “Коломийка”, що відбувся 18-19 серпня 2002 р. у м.Коломійі, М.Струтинський представив колекцію локальних вишивок Карпатського регіону. 20-22 вересня 2002 р. колекціонер брав участь у святкуванні II Міжнародного Фольклорного фестивалю етнографічних регіонів України “Родослав”, під час проведення якого отримав подяку від оргкомітету фестивалю. Експозиція містила вишиті одягові ансамблі Гуцульщини, Бойківщини, Покуття, Поділля та Лемківщини, в широкому асортименті М.Струтинський представив верхній нагрудний одяг – кептарі та кожухи. 28-29 вересня 2002 р. колекцію творів народного декоративно-прикладного мистецтва (виробів з дерева, шкіри, металу, вишивок) п.Михайло представив на XII Міжнародному фестивалі гуцулів, що відбувався у м.Косові. З нагоди свого 65-річчя (17 листопада 2002 р.) колекціонер організовує виставку української народної вишивки та одягових ансамблів субетнічних груп Карпатського регіону у м.Косові. 29-30 серпня 2003 р. Михайло Струтинський з музейними колекціями – виробами з металу, дерева, вишитими творами – брав участь у XIII Міжнародному гуцульському фестивалі, що проходив у м.Вижниці. 5-7 вересня 2003 р. у бойківських містах і селах проходив Міжнародний фольклорний фестиваль “Бойківська ватра”. Свою колекцію вишивок одягового призначення М.М.Струтинський представив у Долині та Рожнятові [15]. У 2003 р. з нагоди Міжнародного Дня музики та Дня працівника освіти за сумлінну працю, особистий внесок у пропаганду музичної спадщини начальник Косівського відділу культури райдержадміністрації Д.Біланюк та голова районного комітету (ради) профспілки працівників культури О.Осадчук нагородили колекціонера грамотою.

На особливу увагу заслуговують записи у музейній книзі відгуків, де зафіксовані гідні подиву слова вдячності і захоплення відвідувачів – студентів різних (на територіальному і фаховому рівнях) навчальних закладів, громадсько-культурних і політичних діячів, спеціалістів різного фаху, вітчизняних та зарубіжних туристів, численних друзів і колег колекціонера. Перші слова захоплення зафіксовані членом Національної Спілки письменників України Б.Радишем (5 вересня 1999 р.), який називає свого колегу “справжнім подвижником” українського мистецтва. Народний художник України Михайло Білас відгукується про п.Струтинського як про збирача “скарбів народної творчості”.

Висловили свої щонайщиріші побажання і захоплення голова Всеукраїнського товариства “Гуцульщина” Д.Ватаманюк та голова Всеукраїнського товариства “Бойківщина” Л.Сікора. Музикознавець, член Національної спілки композиторів України В.Грабовський назвав колекцію п.Струтинського “феноменальною”. Заслужений діяч мистецтв України А.Грицан написав, що саме такі люди, як М.Струтинський “зрошують коріння нашої нації, її самобутньої культури”. “Високий мистецький і професійний рівень зібраної і експонованої колекції...” Михайла Струтинського підтвердили учасники науково-практичної конференції “Гуцульські ремесла в контексті професійної мистецької освіти” – доктор мистецтвознавства М.Станкевич, професор, доктор мистецтвознавства Р.Захарчук-Чугай та інші. Своє захоплення народним багатством української нації та титанічною працею М.Струтинського висловив голова Івано-Франківської обласної держадміністрації М.Вишиванюк. Свої враження зафіксували іконограф з Франції Г.Пінкович, історик, доцент, лауреат премії ім. Д.Чубинського П.Арсенич, народний артист України В.Пірус, заступник директора музею Івана Гончара Т.Пошивайлю. “З повагою та подякою” на сторінках книги відгуків звертається до колекціонера ведучий нейрохірург інституту нейрохірургії АМН України О.Возняк. Численними у книзі є записи закордонних відвідувачів з міст Польщі, Канади, Америки, Італії, Бельгії, Австралії, Англії, Швеції, Китаю тощо. Вражають слова, зафіксовані Ольгою Левицькою з м.Парижа (Франція): “Як можна подумати, що у такому простому будинку така краса. Це Україна – я не забуду Батьківщини моїх родичів”.

Україна насправді має великий культурно-етнічний потенціал, і, власне, представники музейної справи охороняють і живлять духовно-мистецьку скарбницю народу [16]. Сучасна наукова думка формується в позитивному напрямку щодо визнання жертвовної праці колекціонерів різного профілю і статусу. Проте соціально-економічне становище в державі породжує факт мимовільного розпорошення та вивезення культурних надбань народу за межі України [17]. У вирішенні цієї проблеми важливим рушієм виступає патріотичний фактор, де основне місце належить порядності та чесності корифеїв колекційного напрямку.

Чистотою своїх помислів, душевною ширістю і жертовністю Михайло Струтинський є прикладом для діячів музейної справи сьогодення. Він знайшов себе в багатьох культурно-мистецьких напрямках. Вважаю, що його праця колекціонера-збирача є гідним продовженням неперевершених ґрунтовно-джерельних досліджень знавців мистецтва і побуту українських горян В.Шухевича та С.Маковського. Подвижницькою справою колекціонер утверджує творчість українського народу як класичної історично-національної цінності.

А окремі фондові екземпляри музею Михайла Струтинського чекають на своїх дослідників-етнографів та мистецтвознавців.



1. Богдан Г. Приватні музеї, колекції і їх вклад у збереження творів мистецтва // Матеріали Міжнародної науково-практичної конференції "Проблеми відродження та розвитку матеріальної та духовної культури гуцулів". – Верховина, 2001. – С.221-222.
2. Арсенич П. З історії музеїв Галичини // Наукові записки Івано-Франківського краєзнавчого музею. Випуск I. – Коломия: Світ, 1993. – С.143-149.
3. Паньків М. Проблеми музеєфікації історії, культури, побуту та природи Гуцульщини // Матеріали Міжнародної науково-практичної конференції "Проблеми відродження та розвитку матеріальної та духовної культури гуцулів". – Верховина, 2001. – С.211-214
4. Левицький В. Музей складає одну з квіток барвистого букету для вшанування пам'яті предків // Матеріали Міжнародної науково-практичної конференції "Проблеми відродження та розвитку матеріальної та духовної культури гуцулів". – Верховина, 2001. – С.215-218.
5. Шудра Є. Подвижники народного мистецтва. – К., 2003. – 59 с.
6. Косівщина: Туристичний довідник. – Чернівці: КП "Колір-Графіка".
7. М.Струтинський // Енциклопедія Українознавства. – Париж-Нью-Йорк, 1984. – Т.8.
8. Грабовський В. Колекціонер-мистець Михайло Струтинський // Літопис Бойківщини. Ч.1/ 62 (73). – ЗСА-Канада-Україна: Головна управа товариства "Бойківщина", 2002.
9. Іванець Г. Музика в пейзажах // Дзвони Підгір'я. – 1994. – 21 липня. – С.4.
10. Мисюк І. Виставка, як свято душі // Освітнянський вісник (Часопис Косівського районного відділу освіти та Гуцульської освітянської ради). – 1996. – 9 березня. – С.8.
11. Палійчук Г. Людина... людині сонце із серця свого дістає // Дзвони Підгір'я – 1997. – 13 серпня. – С.3.
12. Оголошення відкриття художньо-етнографічного музею М.Струтинського // Гуцульський край – 1999. – 18 вересня.
13. Мисюк І.Ю. Музей – як свято душі // Гірська веселка. Літературно-художнє видання – Снятин: Прут-Принт, 2000. – 288 с.
14. Жіноча сорочка, кін. XIX ст. Домоткане полотно, бісер, ретязь, шов позадголку, хрестик, гладь. Косівський р-н, с. Соколівка. Художньо-етнографічний музей "Веселка" М.М.Струтинського.
15. Ровенчак О. На свято бойків прибув з усього світу люд // Галичина. – 2003. – 9 вересня. – С.3.
16. Журенко В. Хто врятує від вимирання музеї України // Вечірні вісті. – 2004. – 19-25 березня. – С.14.
17. Титаренко В. Нам потрібен музей народного мистецтва // Народне мистецтво. – 2002. – №3-4. – С.35.

*The article describes the cultural-public activities of the collector Mykhailo Strutynskyi. The museum collection by the M. Strutynskyi is truly unique both in its geographical scope and in the number of items it contains*